

Aleksandar Skorobogatov

kokain

Prevod s ruskog
Duško Paunković

Beograd
2019.
DERETA

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Александр Скоробогатов
КОКАИН

Copyright © Александр Скоробогатов
Copyright © ovog izdanja *Dereta*

— PRVI DEO —

Dete je plakalo, prevrtalo se u zgužvanoj postelji, udaralo glavom o drvene stranice krevca i grčevito stiskalo i širilo šake, svakog dana sve mršavije; mučila ga je glad i očajnički je vikalo, kao da je napominjalo da ga treba nahraniti, ali uzalud: iz dojki moje žene već danima nije izlazilo mleko. Nije lako ravnodušno prolaziti pored deteta koje mahnito viče, nije lako sedam dana zaredom praviti se da ti njegova odvratna dreka nimalo ne smeta da čitaš novine. Danju je bilo mučno, ali noću je bilo još gore. Pakosno dete kao da je postavilo sebi za cilj da nam ne dozvoli da zaspimo: ja bih začepio uši vatom, moja žena voskom – drugim rečima, to nije moglo dugo da traje. Na porodičnom savetu odlučili smo da mu kupimo teglu jeftine hrane za bebe. Tako je otprilike sve i počelo. Tužan početak tužne priče, tako odvratne da je se nerado sećam.

– Idi u prodavnicu i kupi sinu teglu hrane za bebe – rekla mi je žena.

– U redu, draga. Idem.

– Ne, ozbiljno, ostavi novine i idi u prodavnicu.

– Dobro, dokle ćeš? Daviš me već nedelju dana! Tek sam došao s posla, umoran sam ko pas, i sad još treba da idem pitaj boga kud! I to još po ovakvom vremenu.

A vreme zaista nije bilo naročito lepo – kiša je lila već tri, ako ne i četiri dana. Čudno leto! Ma kakvo leto – čudan život!

Prethodne nedelje spremio sam se da idem na pecanje. Žena mi je uveče iskopala crve i pripremila udice, a ja sam odsedeo na obali otprilike pola sata i vratio se kući: sa reke duva ledeni vetar, rominja mutna kiša od koje ne možeš nigde da se skloniš, ne možeš ni cigaretu da upališ, ovlaži se za pet minuta... Čudno leto. Čudan život.

– Ali ti ne radiš – kaže mi žena. – Kako si to onda došao umoran s posla?

– Eto tako. Jednostavno.

– Kako to – jednostavno?

Uhvatila me je, uhvatila.

– Dobro. Otići ću. Otići ću ovih dana. Samo me ostavi na miru. Pusti me da pročitam novine. Krenuću čim pročitam članak.

– O čemu je članak?

– O tome kako u Africi deca umiru od gladi – hladno odgovorih.

– Budalo.

– Ti si budala.

Oh, prijatelji, porodični život – to je prosto ludnica. Kako brak naglo menja žene – do neprepoznatljivosti. A još i dete cele nedelje urla zbog gladi. Nije čudno što počneš da se nerviraš i pričaš koje-kakve gluposti.

– Dobro – rekoh dok sam ljutito obuvao gumene čizme i stavljao kapu na glavu. – Daj pare. I gledaj da ima i za pivo.

2

Išao sam zaklanjajući lice podignutom kragnom, a noge su mi maltene do kolena tonule u sneg: vevalo je tako jezivo, udari vetra su na mahove bili toliko jaki da mi je već nakon pola sata lice bilo kao užareno, oči su mi suzile, a prste u tankim rukavicama nisam mogao da pomeram. Otkud takva mećava? Pre nego što sam izašao napolje, pogledao sam kroz prozor: nebo je bilo vedro, a zvezde su tako snažno sijale kao da ih je neko upravo izglangao plišanom krpom i praškom za zube.

– Zar ništa ne primećujete? – iznenada me upita nepoznati prolaznik.

Trgnuo sam se od iznenađenja.

– Zašto tako mislite? – odgovorio sam.

Napolju je već bilo prilično mračno.

– Ponešto primećujem. Eno, na autobuskoj stanici stoje ljudi – rekao sam i pokazao rukom. – Eno – starica izlazi iz radnje. Vidite? Sad će se okliznuti i pašće. A tamo, u prolazu između zgrada, ispod razbijene svetiljke, deca se kližu na ledu.

– Ne mislim na to – reče neznanac. – Pitao sam vas da li primećujete nešto čudno?

– Čudno – zamišljeno ponovih za njim. – Pa ne, ne primećujem ništa čudno. Samo to da je hladno i da je iznenada počela mećava.

On se osmehnu. Nije to bio dobar osmeh: samo su usne na njegovom suvom i žučkastom licu promenile položaj, razvukle su se prema ušima.

– Osvrnite se oko sebe.

Osvrnuo sam se.

– I? – upita on.

– Već sam vam rekao – izustih, već pomalo nervozno. – Eno, starica izlazi iz radnje, sad će pasti sa stepenica, eno, deca se kližu na ledu, a tamo – vidite, ispod razbijene svetiljke, u prolazu između dve zgrade – stoje ljudi, očigledno čekaju autobus.

Odjednom shvatih: negde sam već video tog čoveka. Negde sam ga video. Posebno su mi se njegovi zubi učinili nekako čudno poznati: tanki i dugački, stajali su ravno u ružičastim desnama – kao pseći.

– Dobro – rekoh. – Idem ja.

– Tako brzo?

– Što da ne?

– I to što kažete – reče on.

I pruži mi ruku u dvoslojnoj rukavici.

Čvrsto sam je stegnuo.

– Čuvaj se. Imaš toplu kapu, pazi da je ne izgubiš, razbolećeš se.

Čudno što je pomenuo kapu, odmah sam pomislio. Možda je on jedan od *onih*...

– Da, nije loša kapa – rekoh.

– Lepa je.

– Ne žalim se.

– Žena vam je isplela?

– Kako da ne. Baš će ona da isplete. Poklonio mi ju je prijatelj pre nego što je odleteo u svemir.

Neznanac se začudi i odmahnu glavom.

– Nikad ne bih rekao. Imam osećaj da ju je supruga isplela.

– Svašta! Baš će ona... Evo, poslala me je u radnju bolesnog i umornog! Čitao sam novine.

– Znam, znam – sa čudnim osmehom izgovori on.

Neću da lažem: u tom trenutku me je podišla jeza. Kako stranac može da zna takve detalje? Zna za novine, i za moju ženu, i za kapu. Kapu mi je zaista ona isplela, ali uvek sam to krio.

– A šta sam čitao? – izustih sa zebnjom.

– Članak o Africi – suvo odgovori. – O tome kako tamo deca umiru od gladi.

Zastao sam.

– Otkud ti sve to znaš?

– Ma ja svašta znam.

– Kako?

On sleže ramenima i osmehnu se isturivši svoje krive ružičaste zube.

Iznenada izvadih iz džepa čekić i ekser, stavih ekser na njegovu glavu i zamahnuh čekićem.

– Odgovaraj, inače si nadrljao! – viknuo sam. – Govori, skote!

– Ta pročitao sam, što me spopadaš? – viknu on i ljutito pljunu u sneg. – Čitao sam tvoju knjigu u biblioteci, some jedan. Hteo sam da tražim autogram od tebe! Mislio sam možda i knjigu da kupim, da odrešim kesu!

Ponovo je pljunuo – ovaj put pred moje noge. A onda se okrenuo i pošao svojim putem.

Postoji jedna reč: stid. E pa osetio sam veliki stid. Strašan stid. Strašno sam se postideo. Pre svega, to je bio čitalac, a drugo – hteo je da kupi knjigu.

Eto kako je sve to ispalo nespretno!

Pošto sam podigao staricu koja je pala u sneg i očistio joj kaput, osvrnuo sam se oko sebe i tiho je upitao:

– Šta sad? O čemu sad da pišem?

Ona se prope na prste i šapnu:

– *Mačka i mačići...*

Zatim je uhvatila tašnu i pobegla od mene osvrćući se i razbacujući debelim valjenkama sneg na sve strane.

Trčala je pored prodavnice, trotoarom što ga je još jutros očistio stari čistač i koji je sad bio osvetljen izlogom, trčala je pored stanice, gde je gomila ljudi čekala autobus, trčala je pored dece koja su se klizala na ledu ispod razbijene svetiljke u prolazu između dve zgrade, okliznula se i pala, ali istog časa je poskočila – kao da je od gume, kao da je sva ispunjena zgusnutim vazduhom – pokupila svoje teške torbe i potrčala dalje, pored stanice, pored prodavnice sa osvetljenim izlogom, pored svetiljke i dece na ledu, pored ljudi što čekaju autobus, pored mene – koji sam s velikim interesovanjem pratio njen zapanjujući trk, pored dece, pored prodavnice, pored stanice, pored nepoznatog prolaznika što zamišljeno žvaće kraj cigarete polomljene na vetru i škiljavo gleda u daljinu, trčala je pored tramvaja što stoji na suprotnoj strani ulice u tri sata noću, pored mene, pored svojih torbi – ostavljenih na šalteru za čuvanje prtljaga, pored kafea s garderobom i garderoberom koji prima napojnice, pored hotela s natpisom „Mir”, pored siromašne dečice što se pod razbijenom svetiljkom kližu na ledu između dve zgrade podignute u mojoj ulici, u onoj ulici gde sam rastao i klizao se na ledu ispod razbijene svetiljke, gde je proticalo moje detinjstvo, gde stanuje moja mama, gde je živela moja voljena, koja me je ostavila, gde sad živi ona koja me neće zavoleti (a samim tim ni ostaviti), gde u dubokom smetu stojim ja i kragnom zaklanjam lice od strašne mećave, gde me se više niko ne seća, gde su mi postavili spomenik – mali ali srebrn – gde se nalazi prodavnica pored koje je protrčala starica trupkajući valjenkama, glasno dišući, podižući za sobom snežne oblake, praveći vihore i čudne vazdušne struje, u kojima trepere i deca i autobuska stanica i svetiljka i zgrade, projurila je, njišući torbama i glasno dišući, i utrčala pravo u metro.

Tamo je, znači, trčala! A ja sam mislio...

Zagonetna starica, kojoj sam pomogao da ustane i otrešao sneg s kaputa, zelenog sa zelenkastim dugmetima, ali tamnijim od tkanine. Zagonetna starica.

Niz trotoar zatrpan snegom u susret mi je išla mačka, a za njom, hitro prebirajući slabim šapicama, trupkali su njeni mačići. Mala stvorenja sa zimskim krznom dirljivo su cijukala i upadala u smetove, a mačka se vraćala i zubima ih vadila iz snega.

Ali šta je to?

Moram da promenim naočare, sa ovima slabo vidim.

Stvar je u tome što to nije nikakva mačka, već običan pacov, odvratn kanalizacioni pacov sa zimskim krznom, očigledno ženka, a za njom trupkaju njeni debeli, lenji pacovčići.

Njihov cijuk sam greškom doživeo kao mjaukanje mačića.

Mada, ako ćemo pravo, nije da nema sličnosti.

Evo, ženka pacova je dopuzala do drumu i zastala. Uznemirena je, dvoumi se, uplašena je za svoj nakot i za sebe, i to se može razumeti: kome se umire?

Kad je već htela da krene natrag, iznenada je došla pomoć: iz staklene kabine je niz stepenice sišao milicionar. Namrštio se kako bi prikrio zadovoljstvo, stupio je na kolovoz i ispružio svoju štraftastu palicu, koja je buknila poput lampice za jelku. Ženka je malo šlajfovala na ledu, zatim je izbacila nokte i s mukom se prebacila preko ivičnjaka na asfalt. Pacovčići su u nizu sledili majku; cela porodica

je mahala repom. Kad se obrela na drugoj strani ulice, sačekala je svoje mlade i skočila u kantu za smeće, a rep je ostao da visi iz nje. Uz njega su se u kantu uspenjala i dečica.

Nego, zaneo sam se.

Ubrzo se na mom putu pojavila kafana. Bez razmišljanja sam uhvatio masivnu izuvijanu ručku i gurnuo vrata. Zvonce iznad njih prijateljski me je pozdravilo kineskom rečju „cin”.

Garderober je bio star, vrlo mršav čovek izboranog lica, koje je ličilo na sušenu gljivu. Strogo je gledao posetioce, držao se dostojanstveno i ni sa kim nije razgovarao. Još u hodu skinuo sam jaknu i pružio mu je. Dok ju je on vešao, skinuo sam kapu (onu vunenu koju mi je žena isplela, a što je saznao slučajni prolaznik) i, kad se vratio s brojem, dao sam mu je.

Prošla je – da se izrazim slikovito – čitava večnost dok taj skot nije prestao da odrečno odmahuje svojom kozjom glavom.

– Ne primate? Ali eno, eno, vise... – bojažljivo sam pokazivao na čiviluk, gde su zaista bile okačene kape, ali kakve...

Poput jutarnje magle ili lakih oblaka dima plovile su u vazduhu, nekako sive, nekako tamne, napravljene možda od samurovine, a možda i od činčilinog krzna, nežne čak i na pogled, gotovo nematerijalne i izuzetno skupe.

O zašto nisam otišao, zašto nisam pobegao kao vetar dok je on još samo odmahivao glavom? Gde mi je bila ta mnogohvaljena intuicija, gde mi je bio nagon za samoodržanjem, koji ima svaka

bubica? Trebalo je da pobegnem, da odjurim, da se sakrijem, nisam smeo da insistiram, pa već sam imao neki tugaljiv osećaj da se bliži katastrofa, ali, uprkos neprijatnom metalnom ukusu u ustima koji mi je taj osećaj izazivao, stajao sam kao ukopan.

– Gde vise? – upitao je matori skot.

Drhtavim prstom pokazao sam na čiviluk.

Znate li šta je bilo u njegovim očima?

Prezir, u očima mu je bio prezir.

– Ali to su kape – rekao je glasno i izražajno. – A to tvoje...

Imao je poteškoće da nađe odgovarajuću reč, kao, uostalom, i sam autor. A ako autor ima poteškoće – kako onda da ih nema neki jadni garderober s tri razreda osnovne škole i teškom radničkom prošlošću, koji i novine jedva čita (a najčešće uspeva da savlada samo naslove, odštampane krupnim slovima) i ume da broji samo do trinaest, a i to na nemačkom.

– A to tvoje je neki komarac.

Tako je rekao, molim vas da obratite pažnju. I očigledna nepravедnost te optužbe – ta kako kapa može da bude komarac? – bila je posebno uvredljiva.

– He, he, hi, hi, ho, ho – udvorički su se, iza svojih leđa, smejali gosti.

– Kako to?

Bio sam uništen i javno osramoćen.

– Kako to, kako to – rugao mi se garderober praveći odvratnu grimasu. – A eto tako.

Nije me više gledao. Nestao sam za njega kao što nestaje... pa recimo isti taj komarac kad ga vešto pljesnemo dlanom. Samo trenutak ranije sam leteo, sav ponosan, zadovoljno sam širio krila na sve strane – a sad sam potpuno nestao. Neko je dao starcu kaput, i on je krenuo da ga okači, a ja sam i dalje stajao i tupo gledao preda se; potom sam, spotičući se i udarajući o predmete, pošao u salu... Ne sećam se šta sam naručio, izgubio sam apetit. Činilo mi se da se svi došaptavaju o meni. Na konobarice nisam obraćao pažnju, one

su se, gipke poput srna i iskusne, vrzmale između stolova. Stiskao sam u ruci nož. Da se nisam u posljednjem trenutku savladao, odjurio bih u garderobu i zaklao kopile. Svi su plesali. Samo je jedan dirljivi grbavi starčić bez noge nespretno skakutao na štakama od stola do stola i, kao veliki Nekrasov kad je bio siromašan, zaklanjajući se novinama, jeo ostatke sa tanjira.

Glasno sam se nasmejao.

Evo kako sam se smejao:

– Ha-ha-ha!

Ne, u stvari, ne tako. Evo kako:

– Ha-ha-ha!

Iako ovo više liči na to kako sam se smejao, autoru, koji se svog smeha seća kao da se smejao malopre, sličnost se čini nedovoljnom. Autor želi da postigne istovetnost. Dakle:

– Ha-ha-ha!

Ne, ponovo promašaj.

Čudno. Ranije, kad sam bio mlađi, šta god da tresnem, postignem pravi efekat. Očigledno s vremenom pero gubi ubojitost. Ali ne treba očajavati. Pokušaćemo još jednom.

– Ha-ha-ha! – zasmejao sam se.

Vidiš, brate, već je bolje.

– Ha, ha!

Priznajte, i vi osećate da je ovo bolje!

– Ha-ha, ha! – zasmejao sam se.

Uostalom, možda bolje da pokušam ovako?

– Ha! Ha! Ha!

Zasmejao se on.

Ko je „on”? Evo, uznemireni i zbunjeni čitalac se već češe po glavi: ko je taj tajanstveni „on”, kog vraga se pojavio na stranicama ove pripovesti?

Polako, čitaocu, sve će se razjasniti.

Dakle, idemo dalje. Gde smo stali?

Stali smo na onom mestu gde starica ode u kupatilo, istušira se toplom vodom, nakon čega se obriše novim peškirom i krene na balkon. U principu, to je već kraj.

(Tu se, moram da kažem, dešava sledeće: radoznali čitalac, u mislima, potapše autora po ramenu, kucne nekoliko puta kažiprstom po svojoj slepoočnici i upita: „Jesi li ti potpuno poludeo? Možda da batališ ovaj posao – ne donosi ni novac, ni zasluženu slavu, a loše deluje na slabašnu psihu... Ili da pozovemo Hitnu? Znaš, onu s jakim bolničarima?”

„Ne, ne!”, prenuvši se, više uplašeni autor. „Samo ne bolničare! Znamo mi kakvi su to bolničari! Molim vas, imajte milosti! Doći će dvojica rmpalija, sljuštiće mi sav čaj, potrošiće mi struju, uneće mi blato na cipelama, izvadiće mi makarone iz kredenca! Bolje da vam ispričam priču o siromašnoj baki koja je svoju ćerku, kad je ova bila još sasvim mala, zatvorila u sanduk, i posle ju je ceo život hranila kroz rupicu...”

Ali čitalac će strogo udariti zamišljenom pesnicom o sto: neću nikakve starice, one su takođe iz drugog romana. Srkni der, brate, malo kefira i nastavi priču o tome kako si se glasno nasmejao!

Dobro, skromno ću odgovoriti na to.

Učiniću to.)

Jezivo sam se nasmejao, tako da su mi po leđima prošli trnci.

Evo kako sam se nasmejao:

– Ha-ha-ha!

(Obratite pažnju na to kako autor uporno i dosledno traži onu jedinstvenu nijansu koja će razigrati, obasjati, obojiti i oživeti

stranicu. Već na osnovu te upornosti čitalac može da zaključi da je pred njim rad pravog Majstora.)

Hajde, pođimo. Za mnom, Čitaoče!

Evo kako sam se nasmejao:

– Ha-ha-ha!

Uzgred, na osnovu smeha može se zaključiti kakav je ko. Čovek može da se krije iza maske, recimo, borca za slobodu ili očuvanje prirodne sredine, može da se pravi da je sportista, učitelj književnosti, ili nešto drugo, ali dovoljno je da otvori usta i nasmeje se – smeh će ga izdati i pokazaće ko je on zapravo. Autoru su, na primer, pričali o jednom direktoru banke: reklo bi se – ozbiljan, porodični čovek, dobričina, pola veka ranije bacili su nam ga s padobranom – a jednom kad se nasmejao, svi su odmah shvatili kakav je: pa da, ti si loš čovek. On se brani i više: pukla mi je usna, ne mogu da rastežem kožu, inače bih se od srca nasmejao! Ljudi mu odgovaraju: znamo mi kako bi se nasmejao! A on: ma nasmejao bih se, to bi bio prosto užas kako bih se nasmejao! A ljudi će mu: znamo, znamo kako bi se nasmejao!

I svi zaškiljiše.

A on će: pustite me samo da ozdravim, a posle ću se strahovito nasmejati! A ljudi kažu: dobro, dobro, momče, ozdravi ti, pa ćemo videti šta će biti. A on će: hvala, momci, veliko vam hvala! A ljudi mu kažu: ma dobro, jaka stvar... A on će: ne, majke mi, nasmejaću se ozbiljno! Ljudi mu kažu: dobro, dosadan si, ćuti malo! A on opet: ne, stvarno, mislim da ću se baš sad nasmejati! Tu su se, sasvim prirodno, svi uplašili: niko nije očekivao takav obrt. Kažu mu: čuj, još nisi očvrsnuo, leći se još malo, idi u sanatorijum, evo ti uput za banju, ojačaj, a onda se smeji do mile volje! Ali ne! Ne, kaže taj sa napuklom usnom i sa vrlo prostačkim osmehom na licu, ja ću bogami da se nasmejem!

I ta njegova rečenica je tako zlokobno odjeknula u naprasno zavladaoj tišini da se svi osetiše neprijatno. I polako krenuše odatle kući, a kod kuće zaključaše vrata i zavukoše se pod krevet.

A ženama narediše da noću stražare kraj prozora.

Uglavnom, kako niko ništa ne bi pomislio, nasmejao sam se na sledeći način:

– Ha-ha-ha!

P oput vihora pojurio sam ka pozornici, prevrćući i lomeći u trku stolove i stolice. Unaokolo su se tukli gosti. Bilo je zagušljivo, žene su vikale. Lepo sam plesao. Naravno, svi su me primetili. Evo pokraj mene se prokotrljala grudva od ljudi koji se tuku: ruke, noge, glave, komadi odeće. Na pod pored mojih nogu pade nečije odrezano ili jednostavno otkinuto uho. Ja, kao pisac i humanista, nisam se nimalo potresao zbog toga.

Strašan prasak, a odmah potom i lomljava zaglušiše muziku: s plafona se otkinuo ogroman metalni luster. Istog časa se razlegoše povici i vriska, a ispod lusteru potekoše crveni potoci oštrog mirisa. Muzičari pobacaše gitare i bubnjeve, pojuriše prema lusteru, skočiše na pod i počеше halapljivo, grcajući, da srču krv.

Ubrzo, pošto su se napili krvi, muzičari ponovo udariše u žice i vikor plesa odvede me iza šanka, gde su u barama od piva uredno ležale konobarice srne, iskusne i gipke...

Jedna od njih je bila slobodna. Iskapio sam čašu nečeg kiselog i bacio se na nju – srnu.

Muzičari su zasvirali tuš.

Nemojte mi pričati o tome kako su pisci nepraktični ljudi koji, u zanosu, lako gube glavu: uspeo sam da joj zavučem ruku u džep.

U jednom trenutku je zaboravila na oprez i nesmotreno sklonila ruku kojom je stiskala svoj zamašćeni džep. Sklonila ju je samo na nekoliko sekundi, ali, pošto imam fantastične reflekse, to mi je bilo sasvim dovoljno.

Nisam mogao da se savladam i triput sam glasno kliknuo: „Ura! Ura! Ura!”

Kad se sve završilo, uzdržano sam zahvalio konobarici i uputio se ka izlazu.

Ne sećam se više kako sam se obreo u našoj gradskoj robnoj kući; uglavnom – popeh se na treći sprat. Moram priznati da sam se loše osećao. Čini se da sam dobio temperaturu: bolela me je glava i imao sam vrtoglavicu, povremeno bi mi se neprijatno zamračilo pred očima, i u tim trenucima bi mi malaksale noge; morao sam da zastajem kako ne bih pao. Malo mi je laknulo kod odeljenja s privlačnim nazivom „Uradi sam”.

Ma koliko to bilo čudno, dotad nijednom nisam morao da ubijem čoveka. Štaviše, tada čak nisam ni znao kako ljudi tačno ubijaju jedni druge. Bio sam mlad, malo sam se brinuo i nisam imao nikog s kim bih se mogao posavetovati.

Prodavačica – devojka s lanenastom kosom, prijatna devojka u kratkom svetlozelenom mantilu – ravnodušno me je pogledala kad sam joj prišao s namerom da joj postavim pitanje koje me je mučilo. Srećom, na vreme sam sa zaustavio.

Uglavnom, kad sam se ponovo našao na ulici, lilo je kao iz kabla. Udario je grom, zaslepljujuće je sevnula munja. Na Spaskom tornju u udaljenom gradu sat je nečujno otkucavao 21.00. Iza ćoška zgrade na suprotnoj strani ulice motrio sam na izlaz iz kafane. Neću da lažem, ne sećam se kako je taj čovek izašao napolje, kako je počelo,

a potom se i završilo praćenje, kad je prišao svojoj zgradi po imenu „Nikita Hruščov” – neboderu od stakla i betona. Bilo je mračno, padao je sneg, jedva sam vukao noge, u glavi mi se mutilo; ne znam kako nisam pao u nesvest.

Starac je protrljao cipele o rešetku, sastrugao s njih zalepljeno blato, otvorio vrata i nestao iza njih. Nekoliko sekundi kasnije i ja sam ušao u ulaz napipavajući u džepu ekser koji sam dobio od prodavačice. Čuo sam korake na spratu iznad mene. Penjao sam se za njim uz mračno stepenište.

Koraci su utihnuli. Stajao je ispred svojih vrata i vadio iz džepa ključeve. Pošto sam video broj stana, povukao sam se u senku. Vrata se otvoriše; gad je ušao u predsoblje i zalupio za sobom vrata.

Čudno je to što se ja do poslednjeg časa nisam zapitao kako ću tačno sprovesti u delo svoju užasnu nameru. Kupio sam ekser i čekić, ali kako da uđem u njegov stan, kako da pridem tom gadu dovoljno blizu da bih ga mogao udariti?

Svukao sam s glave kapu, stavio je u najlonsku kesu i čvrsto uvezao kanapom. Popeo sam se na njegov sprat. Na zidu nije bilo zvonceta. Pokucao sam, isprva tiho, a potom glasnije.

Dugo nije bilo odgovora.

Ali odjednom mi se učinilo da on stoji iza vrata, s one strane, u svom mračnom hodniku i da osluškuje. Jasno sam ga zamislio: onako debeo, znojav, u sakou raskopčanom na stomaku, sluša i plaši se – priljubio je uho uz vrata i preko košulje češe dlakave grudi.

Dugo smo tako stajali – ja na stepeništu, on u hodniku – i slušali; na isti način i gotovo istovremeno oblizivali smo usne i škiljili kako bismo bolje čuli.

On je prvi popustio i otvorio je vrata, koja su, kako se pokazalo, imala sigurnosni lanac.

– Što imate lanac na vratima? – upitao sam.

– A što ne bih imao?

Izvadio je iz džepa sendvič sa sirom, odgrizao pola i, dahćući i gledajući me ispod oka, počeo da žvaće. Imao je kestenjaste, nedovoljno razmaknute oči.

– Pitam vas što ste stavili lanac na vrata – ponovio sam.

– Eto, jednostavno tako – odgovori on.

– Kako to „jednostavno tako“?

– Pa eto tako – on se zasmeha, ali istog časa se zagrcnu i zakašlja, te stade pljuvati sendvič pravo meni u lice.

Rekao sam mu sledeće:

– Jednostavno tako se čak ni mačke ne rađaju.

I ponovio sam:

– Zašto ste ovde sva vrata pozatvarali lancima? Ha?

I, gledajući ga netremice, obrisao sam lice rukavom.

– Šta si me spopao? Uh, kakav gnjavator – procedio je kroz kašalj nastavljajući da pljuje; čudno je koliko je tog sendviča uspeo da ugura u usta u jednom zalogaju.

– Poslednji put vas pitam, ništarijo jedna: što ste stavili lanac na vrata?

On je kašljao i pljuvao, pljuvao i kašljao. I gledao me je nekako mrko, kao s nekim pritajenim nepoverenjem.

– Zar vam nije dovoljna brava?

Bio sam na izmaku snage. Morao sam da se držim za zid kako ne bih pao.

– Nije – odreza on, ponovo zagriže sendvič i ponovo se zakašlja. Zar je to odgovor? Odmah se vidi kad je neko tupav.

Kašljao je.

– Brojim do tri – rekoh. – Jedaaan.

On poče da presavija svoje znojave prste koji su ličili na viršle.

– Dvaaa – rekoh.

Presavio je drugi prst.

– Dva i četvrt...

Posle kraćeg kolebanja, malo je savio treći prst.

– Dva i po.

Debeljko savi prst dopola.

– Dva i tri četvrtine.

Prst mu je već gotovo dodirivao dlan.

– Hoćeš li da odgovoriš ili nećeš? Neću više da čekam. Govori brzo, đubre jedno! Ako ne kažeš... Uostalom, nije važno. Zapravo sam došao drugim povodom.

Debeljko odahnu sa olakšanjem i pređe rukom preko čela. Vide-lo se da se ozbiljno uplašio.

Ćutke sam mu pružio kesu uvezanu kanapom.

– Šta je to?

– To je kapa – odgovorih i istog časa pomislih kako treba da govorim promenjenim glasom da ne bi prepoznao u meni nedavnog posetioca svoje kafane.

– Primite, molim vas – rekao sam promenjenim glasom.

– Šta ti je sa... – nije završio rečenicu i, gledajući me podozrivo, viršlom je pokazao na svoje grlo.

– Mutacija glasa.

– Aha – reče on i posveti se kesi.

Ubacio je u usta ostatak sendviča i počeo da istražuje kesu: šuštao je najlonom, gledao ju je na svetlu, gnječio, pipao, potom je odgrizao komadić i zamišljeno krenuo da ga žvaće dok je u isto vreme nekako naročito profesionalno škrgutao zubima.

Strpljivo sam čekao kraj ekspertize.

– Ne – najzad je odmahnuo glavom.

– Nećete da primite?

– Neću – odgovor je bio kratak.

Znao sam šta treba da radim: izvadio sam iz džepa pripremljenu sitninu i pružio mu je kroz otvor. Novac je istog časa nestao iza vrata, ali iz starčevih očiju i dalje je izbijalo nepoverenje.

– Dođi sutra, radimo od deset. Dođi tačno u deset, nula, nula, i odmah ću ti je primiti. Preko reda.

– E baš sutra u deset ne mogu. Ja, naime, studiram. To jest, student sam. I upravo sutra imam važnu obavezu. To jest, ispit.

– Možda ipak sutra?

– Uzmite danas; kažem vam, sutra uopšte neću imati vremena... Kapa je dobra, skupa – slagao sam.

– Dobro – starac skide lanac i otvori širom vrata. – Uđi.

Krenuo sam za njim kroz dugačak, taman hodnik, i ušli smo u sobu u kojoj su se nalazili: okrugli sto na izvijenim nogama, nekoliko stolica i ulegnuti divan. Privukla su mi pažnju dva portreta – na jednom je bila neka grozna starica sa čepcem, a na drugom muškarac bolešljivog izgleda, s bradom i upalim obrazima á la veliki pisac iz prošlosti Dostojevski.

– Što si je tako uvezao? – ljutito reče debeljko čupajući kanap. – Dobro. Ti razveži ovo, a ja idem po broj.

Bacio je kesu na sto i izašao iz sobe.

Hitro sam krenuo za njim vadeći iz džepova ekser i čekić.

Starac se odjednom pojavi na vratima.

– Nego, a jel' ti to zarazno?

– Šta to? – upitao sam u nedoumici.

– „Šta, šta?” Pa to sa grlom, mutacija...

– Ma šta vam je, naravno da nije! – požurih da ga umirim. – To prođe s godinama, ćale!

– Dobro, sačekaj, sad ću doneti broj.

Ponovo je nestao u susednoj sobi.

Pošto sam osećao razumljiv nemir, uputio sam se za njim.

Kasno uveče pozvao me je telefonom jedan prijatelj kome sam nekoliko dana ranije dao da pročita ovaj izuzetni roman. Glas mu je zvučao nekako odsutno.

– Šta sad radiš? – upitao me je.

– Ništa. Gledam televiziju...

To je bilo malo razmetanje: ja, naravno, nemam nikakav televizor.

– A šta je na programu?

– Ne znam.

– Aaa – otegnuto reče on. – Imaš sreće. Ja nemam televizor – nije mi jasno zašto je slagao: pouzdano sam znao da ima televizor.

– Ništa strašno. Dođi kod mene, gledaćemo zajedno.

– Znači, kupio si ga? – upitao je, zbunjen.

– Nisam.

– Aaa. Razumem – reče on. – Vidi šta sam hteo da ti kažem. Ja sam onaj tvoj...

Počutao je.

– Pročitao sam tvoj romančić.

– I, šta kažeš? Odličan je, zar ne?

– Znaš... Možda je bolje da se vidimo? Što da pričamo preko telefona? Tako možeš smrtno da uvrediš čoveka.

– Uvrediš? – zapanjio sam se. – Čekaj, šta? Nije ti se naročito dopao?

– Kako da ti kažem... Vreme je već danima odvratno.

– Ne zamajavaj me – hladno odrezah. – Gorka istina je bolja od slatke laži. Udaraj bez milosti.

– Izvini – tiho reče moj dobri prijatelj. – Ne mogu.

– Udaraj – naredio sam. – Nemoj da me štediš.

– Hajde bolje da se nađemo negde – predložio je nakon kratke stanke. – Posedećemo, popričaćemo o svemu...

– Dobro. Samo da isključim televizor i krećem.

– Hajde. Vidimo se – reče moj prijatelj.

– Vidimo se, družo.

– Nemoj da tuguješ.

– Ma ne tugujem.

– I ne treba.

– Jasna stvar.

Spustili smo slušalicu u isto vreme. Isključio sam televizor, navukao jaknu, stavio u džep kapu i istrčao iz stana.

– Znaš – to je bila prva reč koju je izgovorio moj prijatelj. – Tvoj roman je nekako čudan...

– Pa to je prava stvar! – uzviknuo sam i lupio ga po ramenu.

On se namrštio i protrljao rame rukom.

– Nemoj više da me tako udaraš po ramenu, inače ću ti otkinuti glavu.

Znao sam da se ne šali.

– Imam neki glup osećaj: čitam, čitam a ništa ne shvatam. Taman mi se učini da sam uhvatio nit, da vučem radnju za rep – pokazao je kako vuče nešto za rep – a onda okrenem stranicu, a tamo me opet čeka šipak.

Napravio je šipak i pokazao ga sam sebi.

– Opet se ništa ne razume.

– To je problem – rekoh.

– Ako ćemo pošteno, ne razumem zašto se pišu takvi romani.

Gledao me je saosećajno.

– Ni ja ne razumem.

– Što ne napišeš nešto o zečevima – obradova se on svojoj ideji.

– Kako to misliš?

– Sede dva zeca u jazbini, muž i žena, onako sivkasti, čupavi; žena je stavila mužu glavu na rame, jede šargarepu i trlja uši o njega. A on joj kaže...

– „Draga, šta nalaziš u ovom zidnom kalendaru?” – završio sam rečenicu umesto njega.

– U kom „zidnom kalendaru”? Tamo nema nikakvog zidnog kalendara.

– Dobro, izvini. To je iz sledećeg poglavlja.

Otpio je gutljaj iz čaše. Videlo se da ga je moja upadica uvredila.

– Sede u jazbini, jedu šargarepu, nežno trljaju uši jedno o drugo...

Začutao je i okrenuo se; video sam kako su mu se oči zacrvenele i napunile suzama.

– A ona mu kaže: „Tako je divno, mili moj” – prijatelj stade govoriti ženskim glasom – „što si izabrao upravo ovu livadu da na njoj sagradiš našu jazbinicu... Nikad u životu nisam videla tako lepu livadu.” A on joj odgovara: „Ma ja sam, mače, spreman za tebe sve da uradim, ima da se polomim u pičku materinu samo da ti budeš zadovoljna na svim planovima.” Ona kaže: „Kako pomislim na našu dečicu, odmah mi navru suze.” A on joj nežno odgovara i gleda je onako, znaš, odozgo nadole: „Mila moja, ti si divna majka. Želim da ti dam jedan dragocen poklon.” „Kakav bi to bio poklon?”, upita ona i pocrveni. „Vodim te na letovanje u Nicu, leptice. Već sam, ono, rezervisao apartman u hotelu sa pet zvezdica.” Jasno ti je šta sledi...

Moj prijatelj se okrenu i neprimetno rukavom obrisu suze.

– Radost, poljupci, zagrljaji, nežne reči... Deca spavaju. Ali – rekao je pretećim glasom – utom nailazi poplava.

Gledao je razrogačeno preda se. Mogu da stavim ruku u vatru da je zaista video tu poplavu. Ne, on nije sedeo sa mnom za kafanskim stolom – to je bila sen, utvara, bilo šta: stajao je na toj livadi i, užasnut, ćutke je pratio kako se podižu i pene talasi.

– I evo talasi već stižu do ivica njihove jazbine.

Glas mu je od uzbuđenja postao hrapav.

– Ona pita: „Šta je ovo, mili, kao da se neka vlaga oseća?” A zec odgovara: „Blizu je reka, verovatno duva vetar sa reke.”

Moj prijatelj je pokrio lice rukama. Video sam kako mu drhte ramena. Nisam se usuđivao da prekinem tišinu.

– A ona kaže: „Što vetar tako zviždi?” – tanušnim glasom reče moj prijatelj otkrivši lice obliveno suzama. – „Ne znam, draga” – ovo je već rekao dubokim muškim glasom. – „Jedino da izađem i da pogledam?” „Ma ne, nemoj, tamo je hladno.”

– Toliko je vodila računa o njemu – pojasnio je moj prijatelj drhtavim usnama.

– I šta je bilo? – oprezno sam upitao.

– Hladna martovska voda je pokuljala u jazbinu – pokazao je rukom kako je strašno voda pokuljala u jazbinu. – I...

– I – ponovio sam strašno zaintrigiran. – I šta je bilo?

– I...

Držao se još trenutak, ali onda je klonuo, glava mu je pala na sto, pokrio je rukama lice i počeo da rida i da se tresе.

Tešio sam ga kako sam znao i umeo.

– Svakako ću napisati takav roman – obećao sam mu na rastanku. – A ovakve kao što je ovaj – nikad više neću pisati.

– Obećavaš? – upitao me je prijatelj gledajući me podozrivo u oči.

– Časna spisateljska – rekao sam odlučno.

– Hvala ti, druže. Sad si me smirio. Zdravo.

– Zdravo – rekoh i nehotice ga lupih po ramenu. I to kako! Jadnik umalo nije pao.

– Upozorio sam te da me ne udaraš više po ramenu! – zaurlao je istegavši vrat i razjapivši usta tako da bi u njih komotno mogla da se stavi omanja dinja. – Jesi li zaboravio, majmune?

– Nisam zaboravio. Daj bolje da ti ispričam priču o siromašnoj starici koja je svoju ćerku, kad je ova bila još beba, zatvorila u sanduk, i posle ju je ceo život hranila kroz rupicu.

Dok sam to govorio, uzmicao sam i osvrtao se u nadi da ću ugledati nekoga ko bi mi pritekao u pomoć.

– Ne osvrći se, ne osvrći se, gnjido – reče on preteći i udari me prvi put u lice. Pre nego što sam izgubio svest, izbrojao sam devetsto trideset pet udaraca u telo i sto sedamnaest u lice.

Tako izgledaju susreti s čitaocima.

Brate pišče, bolje izbegavaj te ljude, nepouzdana su, surovi i nepredvidljivi. Ili pozajme pare od tebe pa ti ne vrate, ili ti preotmu ženu i ne vrate je, ili te jednostavno izudaraju pesnicama.

S druge strane, i pisci su isto tako mangupi.

I oni otimaju žene, i uzimaju pare i tuku se pesnicama.

Sve pseto do pseta.

SADRŽAJ

PRVI DEO	5
Roman o zečevima	72
DRUGI DEO	85
Nebo na uzici	124
TREĆI DEO	169
ČETVRTI DEO	225

Aleksandar Skorobogatov
KOKAIN

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Blum

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-281-1

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2019.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.161.1-31

СКОРОБОГАТОВ, Александар Викторович, 1963–

Kokain / Aleksandar Skorobogatov ; prevod s ruskog
Duško Paunković. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta,
2019 (Beograd : Dereta). – 265 str. ; 21 cm.

Prevod dela: Кокаин / Александр Скоробогатов.
– Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-281-1

COBISS.SR-ID 281090316